

УДК 37.09

DOI: <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2020.12.14>

К. Тулін, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ЗАКОНОДАВЧИЙ ВИМІР ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ РУМУНІЇ

Досліджено основні нормативно-правових документів, що регулюють функціонування системи освіти Румунії. Визначено документи, які створюють нормативно-правове поле діяльності освіти. Зазначено, що Стратегія розвитку професійної освіти Румунії на 2016–2020 рр. передбачає чотири основні стратегічні мети та розкрито кожну з них. Розглянуто основні положення деяких статей закону Румунії "Про національну освіту", №1/2011 від 5 січня 2011 р. Приділено увагу питанням освіти національних меншин та організацію їхнього навчання в системі освіти. Зазначено, що закон "Про національну освіту", №1/2011 від 5 січня 2011 р. встановлює можливість навчання в закладах освіти мовами національних меншин, проте вивчення румунської мови й румунської літератури відбувається державною мовою. Визначено, що з початку створення перших приватних університетів і початку стрімкого збільшення кількості закладів вищої освіти, факультетів і програм досліджень/спеціалізацій, було прийнято закон, за яким було створено Національну раду з питань академічної оцінки та акредитації, яку після входження Румунії в Болонський процес, у 2005 р. замінило Агентство із забезпечення якості у вищій освіті (ARACIS). Розглянуто функції, які покладені на ARACIS і розкрито кроки проведення процедури акредитації. Зазначено, що відповідно до ст. 17 закону "Про затвердження Указу про надзвичайні ситуації уряду №75/2005 щодо забезпечення якості освіти" одним із завдань ARACIS є розробка Кодексу професійної етики експертів з оцінки та акредитації. Вказано, що однією із важливих функцій ARACIS є ведення Національного реєстру експертів, які проводять процедуру акредитації й описано перелік даних, які вносяться до нього.

Ключові слова: система освіти, Румунія, законодавство, освіта, національні меншини.

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні процеси освітнього середовища вимагають урахування як вітчизняного так і закордонного досвіду. За останні 20 років зміни у системі освіти в Румунії, а також у всій Європі і в багатьох інших частинах світу були настільки ж численними й радикальними, як і безперервними. Із початку 1990-х рр., коли в Румунії були створені перші приватні університети, швидко зростала не лише кількість університетів і факультетів, а й програм навчання/спеціалізацій. Завдяки участі Румунії в Болонському процесі, починаючи з 1999 р., еволюція у Європейському просторі вищої освіти привела до нового підходу в реалізації концепцій і процедур оцінки й забезпечення якості освіти. Система освіти Румунії характеризується трьома основними чинниками: відкритістю, доступністю і якістю [4]. Урахування вимог європейського освітнього простору має підвищити рівень модернізації сектору освіти й забезпечити якісне середовище для підготовки висококваліфікованих кадрів. Зокрема, вивчення румунського досвіду функціонування системи освіти може бути корисним під час планування й реалізації змін в освіті України, орієнтованої на її якісне оновлення та інтеграцію у європейський освітній простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення системи освіти Румунії присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних учених: А. Марга, Л. Кубан, Г. Конор досліджували реформу освіти Румунії та її значення; М. Лещенко, І. Маріуц висвітлювали освіту дорослих у Румунії; Ю. Кириченко описував правову основу за конституціями країн, Л. Корольова вивчала сучасні проблеми вищої освіти Румунії. Зазначена тема відображається у працях учених, проте сутнісний аналіз законодавства у сфері освіти Румунії залишається не розробленим.

Мета та завдання. Проаналізувати сучасну систему законодавства у сфері освіти в Румунії. Завдання – дослідити основні нормативно-правові акти функціонування системи освіти Румунії.

Викладення основного матеріалу. Система освіти Румунії діє на основі безкоштовності, егалітарної системи, має плюралістичний характер (державні чи приватні школи в альтернативній системі освіти) і передбачає методи навчання державною мовою (румунській), рідною мовою учнів, які належать до національних меншин, або мовами міжнародного спілкування, а доступ до безкоштовної освіти гарантується ст. 32 Конституції Румунії. Відповідно, законодавчі межі організації,

управління та функціонування навчального процесу регламентуються Конституцією Румунії, законом "Про національну освіту", №1/2011 від 5 січня 2011 р., іншими законами держави, а також окремими рішеннями уряду й наказами Міністерства освіти. Ці нормативно-правові акти також доповнюються Стратегією розвитку професійної освіти на 2016–2020 рр., яка задає такі основні завдання: підвищення рівня професійної майстерності для потреб ринку праці; збільшення участі та полегшення доступу до програм професійної підготовки; поліпшення якості професійної освіти й навчання; розвиток інновацій, національного та міжнародного співробітництва у сфері професійної освіти [4].

Стратегія є рамковим документом для політики в галузі початкової та безперервної професійної підготовки, яка вважається важливим фактором національного економічного розвитку в контексті європейської економіки та глобалізації. Стратегія розвитку професійної освіти пропонує розвиток конкурентоспроможної системи, яка має забезпечити відповідне і швидке реагування на вимоги економіки, за активного підходу діяльності й заходів, реалізованих у різних партнерських відносинах.

Стратегія розвитку професійної освіти постулює чотири стратегічні мети. Перша спрямована на забезпечення актуальності системи освіти щодо попиту та тенденцій на ринку праці і фактично виражає філософію розвитку професійної підготовки, завдяки якій цей сектор робить важливий внесок як у національний, європейський так і місцевий, регіональний економічний розвиток. Стратегія враховує регіональний характер економічного розвитку та наявні нерівності щодо доступу й участі.

Друга стратегічна мета визначає спосіб, яким система професійної підготовки звертається до прямих бенефіціарів, або шляхом початкової підготовки, або шляхом постійного навчання, фактично заохочуючи навчання протягом усього життя. Стратегія намагається забезпечити затребувану відповідь на потреби людей, роботодавців і громад щодо якісної професійної підготовки на ринку праці. Відповідно до цієї стратегічної мети, Румунія спрямовує свою діяльність на досягнення головної мети Стратегії Європейського Союзу–2020, а саме: підвищення рівня зайнятості, орієнтованого на 75 %.

Третя стратегічна мета полягає в розгляді умов щодо забезпечення якості всієї системи професійного навчання, що є суттєвою вимогою для визнання вагомого внеску у підвищення національної та європейської

освіти, що може бути досягнуто лише за допомогою процесів, систем і механізмів, гарантованих якістю, у підході, який є гармонійним із європейськими системами якості.

Четверта стратегічна мета підкреслює суттєві особливості всіх дій у секторі професійної підготовки, які, щоб бути ефективними й актуальними, повинні виконуватись у співпраці, у межах функціональних партнерств на всіх рівнях дій і з філософією заохочення творчості й нововведень. Ці принципи є присутніми та пронизують усі конкретні пріоритети дій, але їхнє визначення в межах чіткої мети підкреслюють їх стратегічне значення в теперішніх умовах.

Відповідно до ст. 3 закону Румунії "Про національну освіту", № 1/2011 від 5 січня 2011 р., одним із принципів початкової, середньої та вищої освіти, а також принципом підвищення кваліфікації, є визнання та гарантування права осіб, які належать до національних меншин, на збереження, розвиток і вираження їхньої етнічної, культурної, мовної й релігійної ідентичності. Відповідно до положень ст. 10 закону, у Румунії навчання здійснюється румунською мовою, а також мовами національних меншин і міжнародними мовами. Право осіб, які належать до національних меншин, на вивчення й навчання рідною мовою на всіх рівнях, типах і формах початкової та середньої освіти закріплено у ст. 45 закону.

Залежно від місцевих потреб і за заявою батьків у відповідному навчальному закладі організуються групи або класи з викладанням мовою меншини. Незалежно від того, яка мова є рідною для громадянина, або якою він мовою навчався раніше, громадянин Румунії, Європейського Союзу або Швейцарської Конфедерації може навчатись румунською, мовами національної меншини або мовами міжнародного спілкування.

Пункт 5 ст. 45 закону встановлює, що в межах однієї адміністративно-територіальної одиниці, де функціонують декілька шкіл із навчанням мовою національних меншин, незалежно від кількості учнів, повинен функціонувати щонайменше один навчальний заклад із підрозділами для вивчення кожної мови. Пункт 7 ст. 45 регламентує організацію транспортування до найближчої школи з рідною мовою викладання учнів або забезпечення безкоштовного проживання та харчування у школі-інтернаті з вивченням рідної мови для учнів, які не мають можливості навчатися рідною мовою в межах своєї місцевості.

Законом також передбачається право національних меншин на пропорційне представництво в навчальних закладах та органах місцевої влади відповідно до їхнього рівня професійної компетенції. Пункт 9 ст. 45 закону встановлює, що в навчальних закладах із викладанням мовою національної меншини одним із директорів має бути представник відповідної національної меншини, відповідно до його рівня професійної компетенції.

Міністерством із питань освіти, досліджень, молоді та спорту надаються підручники й матеріали для навчання мовою національних меншин. Пункт 17 ст. 45 закону встановлює розрахунок обсягу фінансування для закладів навчання мовою національної меншини. Фінансування навчального закладу, у якому навчання здійснюється навчання мовою національної меншини, вираховується зі стандартної вартості навчання на одного учня та збільшеного коефіцієнта.

У той же час, варто зазначити, що ст. 47 закону регламентує викладання мовою національних меншин усіх предметів крім румунської мови й румунської літератури в навчальних закладах, де мовою навчання є мова національних меншин.

Коли в Румунії, у 1990-х рр., почалося створення перших приватних університетів і відбувся початок стрімкого збільшення кількості закладів вищої освіти, факультетів, програм досліджень/спеціалізацій, було прийнято закон, який, сприяв створенню Національної ради з питань академічної оцінки та акредитації, яка в період 1993–2006 рр. проводила стійку діяльність з оцінки й акредитації навчальних програм [1].

Починаючи з 1999 р., коли Румунія взяла участь у Болонському процесі, зміни у Європейському просторі вищої освіти змусили застосувати новий підхід до концепцій і процедур з оцінювання й забезпечення якості. Унаслідок цих змін у 2005 р. на підставі закону "Про затвердження Указу про надзвичайні ситуації уряду № 75/2005 щодо забезпечення якості освіти" було створено Агентство із забезпечення якості у вищій освіті (ARACIS). Згідно із законом ARACIS перейняв усі права й обов'язки, логістичну інфраструктуру, технічний персонал і базу даних Національної ради з питань академічної оцінки й акредитації. Місія діяльності та функціонування новоствореної установи визначаються відповідно до європейських змін, які вносяться відповідальними міністрами на конференціях, які проводяться кожні два роки, починаючи з 2001 р.

У статті 17 закону "Про затвердження Указу про надзвичайні ситуації уряду № 75/2005 щодо забезпечення якості освіти" вказано, що одним із завдань ARACIS є розробка Кодексу професійної етики експертів з оцінки й акредитації.

Стаття 31 закону, описує процедуру акредитації, яка має такі кроки:

1) експерт сфери освіти, уповноважений на тимчасову роботу, складає внутрішній звіт про оцінку, керуючись посиланнями на стандарти, які характерні для етапу акредитації;

2) внутрішній звіт про оцінку повинен подаватися до відділу акредитації Агенції із забезпечення якості разом із проханням розпочати процедуру зовнішнього оцінювання й акредитації;

3) термін подання заяви про акредитацію складає два роки із дня закінчення першого подання. У випадку недотримання застосовується санкція скасування дозволу на тимчасову діяльність Міністерством освіти, досліджень, молоді та спорту;

4) граничний термін подання заявки з метою акредитації рівня освіти або спеціалізації/кваліфікації, програми у початковій і середній освіті складає максимум три роки;

5) відділ акредитації призначає комісію експертів з оцінки й акредитації, яка аналізує внутрішній звіт про оцінку, перевіряє за допомогою візитів до запитуваної установи виконання стандартів щодо меж і критеріїв, передбачених ст. 10 і готує власний звіт про оцінку;

6) відділ акредитації Агенції із забезпечення якості затверджує звіт експертів шляхом перевірки відповідності методології зовнішнього оцінювання, після цього Агентство пропонує Міністерству освіти та досліджень акредитацію або, залежно від обставин, не акредитацію запитуваної установи;

7) для суб'єктів початкової та середньої освіти акредитація надається наказом Міністра освіти та досліджень, який ґрунтується на думці ARACIS;

8) для закладів вищої освіти акредитація надається відповідно до законодавства, за ініціативою Міністерства освіти й досліджень на основі затвердження ARACIS.

Рада ARACIS веде Національний реєстр експертів де зазначаються: учені звання, імена та прізвища, перелік університетських досліджень, науковий досвід, досвід роботи, перелік публікацій з оцінки якості й експертизи за останні п'ять років, знання мов і місця роботи [2].

Висновки. Отже, законодавство Румунії у сфері освіти забезпечує рівні права доступу до всіх рівнів і форм початкової, середньої та вищої освіти, а також на навчання протягом усього життя без будь-яких форм дискримінації як громадянам Румунії, так і громадянам інших країн-членів Європейського Союзу, держав, що належать до Європейського економічного простору та Швейцарської Конфедерації. Трансформаційні процеси, завдяки яким система освіти Румунії зазнала таких істотних змін, підвищили її доступність і якість, а підготовка фахівців відповідає провідним європейським вимогам сьогодення.

Список використаних джерел

1. Заскалета С. Г. Тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах Європейського Союзу : монографія / С. Г. Заскалета ; за ред. С. О. Сисоевої. – Миколаїв : Іліон, 2013.
2. Зязюн І. А. Філософія педагогічної діяльності у професійній освіті / І. А. Зязюн // Діалог культур: Україна у світовому контексті: філософія освіти : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. наук.- практич. центр. – Л. : Сполум, 2002. – Вип. 8. – С. 4–14.

3. Пальчук М. Модель професійної освіти й навчання в Румунії – п'ятий етап європейської інтеграції / М. Пальчук // Наук. вісн. Миколаїв. держ. ун-ту імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 1.33. – С. 169–175.

4. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід : монографія / В. О. Радкевич й ін. / за заг. ред. В. О. Радкевич. – К. : ІПТО НАПН України, 2018.

References

1. Zaskalieta S. H. Tendentsii profesiinnoi pidhotovky fakhivtsiv ahrarnoi haluzi v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu : monohrafiia / S. H. Zaskalieta ; za red. S. O. Sysoievoi. – Mykolaiv : Iliion, 2013.
2. Ziazun I. A. Filosofiia pedahohichnoi diialnosti u profesiinii osviti / I. A. Ziazun // Dialoh kultur: Ukraina u svitovomu konteksti: filosofiia osviti : zb. nauk. pr. / In-t pedahohiky i psykholohii prof. osvity APN Ukrainy, Lviv. nauk.-prakt. tsentr. – Lviv : Spolom, 2002. – Vyp. 8. – S. 4–14.
3. Palchuk M. Model profesiinnoi osvity y navchannia v Rumunii – piyatyi etap yevropeiskoi intehratsii / M. Palchuk // Naukovyi visnyk Mykolaiivskoho derzhavnogo universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Seriia: Pedahohichni nauky. – 2011. – Vyp. 1.33. – S. 169–175.
4. Suchasni modeli profesiinnoi osvity i navchannia v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: porivniialnyi dosvid: monohrafiia / V. O. Radkevych et al. / za zah. red. V. O. Radkevych. – Kyiv : IPTO NAPN Ukrainy, 2018.

Надійшла до редколегії 11.02.20

K. Tulin, post-graduate student,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,

LEGISLATIVE DIMENSION OF THE FUNCTIONING OF ROMANIA'S EDUCATION SYSTEM

The article is a study of the main legal documents governing the functioning of the Romanian education system. The documents that create the regulatory and legal field of education are identified. It is noted that the Strategy for the Development of Vocational Education in Romania for 2016-2020 provides for four main strategic goals and discloses each of them. The main provisions of some articles of the Law of Romania "On National Education", №1/2011 of January 5, 2011 are considered. Attention is paid to the issues of education of national minorities and the organization of their education in the education system. It is noted that the Law on National Education, 1/2011 of January 5, 2011 establishes the possibility of teaching in educational institutions in the languages of national minorities, but the study of Romanian language and Romanian literature is in the state language. It is determined that since the beginning of the first private universities and the beginning of a rapid increase in the number of higher education institutions, faculties and research programs/specializations, a law has been adopted establishing the National Council for Academic Evaluation and Accreditation. In 2005 it was replaced by the Agency for Quality Assurance in Higher Education (ARACIS). The functions assigned to ARACIS are considered and the steps of the accreditation procedure are revealed. It is noted that according to Article 17 of the Law "On Approval of the Government Emergency Decree №75/2005 on Quality Assurance in Education" one of the tasks of ARACIS is to develop a Code of Professional Ethics for experts in assessment and accreditation. It is stated that one of the important functions of ARACIS is the maintenance of the National Register of Experts Conducting the Accreditation Procedure and describes the list of data entered into it.

Keywords: education system, Romania, legislation, education, national minorities.

УДК 378.14:613.7

DOI: <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2020.12.15>

І. Усатова, канд. пед. наук,
В. Ткаченко, канд. пед. наук, доц.,
А. Ведмедюк, канд. пед. наук, доц.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Черкаси

ПОБУДОВА ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розкрито шляхи удосконалення системи професійної освіти з метою підготовки майбутнього фахівця до практичного втілення ідеї здоров'язбереження нації на всіх етапах освітньої діяльності; обґрунтовано загальну структуру системи забезпечення якості освіти на рівні закладу вищої освіти; визначено ефективне використання загальнодидактичних принципів; з'ясовано нові підходи до розроблення змісту, форм і методів професійної підготовки фахівців нової формації; досліджено зміст професійної підготовки майбутніх фахівців, що охоплює сукупність знань, умінь і навичок, володіння якими дає змогу працювати за обраним видом професії; окреслено сукупність принципів, функцій і чинників, що впливають на зміст підготовки, поданий у навчальних планах і програмах вищих освітніх закладів. Подано аналіз структури підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, що прогнозує оволодіння комплексом професійно-особистісних компонентів майбутнього спеціаліста. З'ясовано особливості підготовки майбутніх фахівців до реалізації здоров'язбережувальних технологій за пропонуваннями навчальними закладами освітньо-професійними програмами. Показано видове різноманіття виробничої та науково-дослідницької практик, названо форми та методи навчання.

Охарактеризовано зміст професійної підготовки майбутніх фахівців, окреслено передумови створення концепції формування готовності майбутніх фахівців до здійснення інноваційної діяльності; сформульовано умови ефективного використання здоров'язбережувальних технологій, висвітлено сутнісні характеристики й етапи підготовки майбутніх фахівців у закладах освіти; обґрунтовано основні положення, дотримання яких забезпечує підготовку фахівців нової формації до реалізації здоров'язбережувальних технологій. Зазначено, що здатність до самоорганізації є основою успішної професійної діяльності майбутнього фахівця та зауважено навчальні дисципліни програм підготовки вітчизняних закладів вищої освіти, вивчення яких сприяє формуванню компетентності самоорганізації. Розкрито сутність проблеми, що розглядається та технологію її розв'язання.

Ключові слова: майбутній фахівець, загальнодидактичні принципи, здоров'язбережувальні технології.

Постановка проблеми. На шляху вступу України до глобалізованого економічного простору дедалі важливішим є процес підготовки висококваліфікованих фахівців. Очевидним є факт, що модернізація економіки України

неможлива без підготовки молодих кадрів із відповідним рівнем кваліфікації, оскільки саме вони здатні гнучко реагувати на нововведення, генерувати принципово нові ідеї, впроваджувати новітні технології, обслуговувати